

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

Se adresseliste

Deres ref

Vår ref
200600782/RM-1

Dato
19122008

Høringsbrev – Forslag til forskrift om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder

Fiskeri- og kystdepartementet sender med dette forslag til forskrift om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder ut på høring.

1. Bakgrunn

Innføringen av nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder ble gjennomført i to faser. Den første fasen omfattet 37 laksevassdrag og 21 laksefjorder og ble vedtatt av Stortinget 20. februar 2003. Samtidig ble det i St.prp. nr. 79 (2001-2002) *Om opprettelse av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder* og Innst. S. nr. 134 (2002-2003) lagt føringer for forvaltningen av blant annet akvakulturnæringen. Den andre fasen omfattet 15 nye nasjonale laksevassdrag og 8 nye laksefjorder, jf. St.prp. nr. 32 (2006-2007) *Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder* og Innst.S.nr.183 (2006-2007). Ordningen består etter dette av 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjorder.

Forskriftsforslaget bygger på de føringer som er lagt av Stortinget gjennom St.prp. nr. 32 (2006-2007).

2. Forskriftsarbeidet

2.1 Prosess

Fiskeridirektoratet og Mattilsynet ble i brev fra Fiskeri- og kystdepartementet av 15. oktober 2007 bedt om å utarbeide forslag til forskrift med særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale

laksefjorder.

Med dette som bakgrunn ble det nedsatt en forskriftsgruppe med representanter fra etatene som har arbeidet med problemstillingen. Forskriftsgruppen har i forbindelse med arbeidet sendt ut forslag til forskrift og merknader til FHL, Brønnbåtrederens forening, Norske Sjømatbedrifters landsforening og Direktoratet for naturforvaltning. Det ble innkalt til møte 28. april 2008 hvor kun FHL hadde anledning til å delta. Arbeidsgruppen har imidlertid også hatt møte med Direktoratet for naturforvaltning hvor det ble gitt innspill til forskriftsarbeidet.

2.2 Regelverksutvikling fra Stortingets behandling og frem til i dag

Flere av vilkårene i beskyttelsesregimet som er lagt gjennom St. prp. nr.32 (2006-2007) er allerede tatt inn i det generelle regelverket som gjelder alle oppdrettsanlegg i Norge, også utenfor de nasjonale laksefjordene. Regelverket har de siste år blitt strammet betydelig inn, noe som har medført strengere krav til rømmingssikring og strengere kontroll av lakselus og annen sykdom. Fiskeri- og kystdepartementet mener det er viktig at gode tiltak som forebygger, reduserer eller bekjemper sykdom eller rømming ikke bør reserveres til nasjonale laksefjorder eller nasjonale laksevasdrag.

2.2.1 Sykdom

EU's fiskehelsedirektiv ble i august 2008 implementert gjennom et nytt og oppdatert regelverk for forebygging og bekjempelse av alvorlige fiskesykdommer. Regelverket setter blant annet krav om maksimal oppholdstid på 6 døgn for fisk i slaktermerd, krav om gjennomføring av helsekontroll ved enhver forøket dødelighet eller mistanke om sykdom, krav til vanninntak, vaksiner og en rekke andre sykdomsforebyggende bestemmelser. I forbindelse med dette arbeidet er det videre innført flere fiskevelferdsbestemmelser hvis formål også er å forhindre sykdom.

Fiskeri- og kystdepartementet har gjennom forskrift om bekjempelse av lus i akvakulturanlegg, som trådte i kraft i juli 2008, gitt nye og strengere regler for lakselus, herunder samordnet avlusning i regi av Mattilsynet. Etter forskriften har Mattilsynet vide hjemler til å opprette soner for å gjennomføre tiltak mot lakselus, herunder avlusning ved særskilte tiltaksgrenser og samordnet utsett og brakklegging. Forskriften har også bestemmelser om tvangsmulkt både ved manglende innrapportering av lus og overskriding av fastsatt tiltaksgrense. Mattilsynet vil særskilt følge opp forskriften i nasjonale laksefjorder.

2.2.2 Rømming

Det er i de siste år gjennomført en rekke tiltak med formål å redusere rømming til et absolutt minimumsnivå. Etter forskrift om drift av akvakulturanlegg har enhver oppdretter plikt til å forebygge og begrense rømming. Forskriften har blant annet bestemmelser om krav til utforming av installasjoner og produksjonsenheter, dobbel sikring av vannavløp og krav til maskevidde tilpasset fiskens størrelse. Det vises i denne sammenhengen til forskrift om reaksjoner ved overtredelse av akvakulturloven som

innebærer strenge reaksjoner av overtredelser av akvakulturregelverkets miljøbestemmelser, herunder rømming. Blant annet kan dagmulkten tidobles dersom det foreligger fare for vesentlige skadevirkninger på miljøet.

Det pågår videre et arbeid med å revidere forskrift om krav til tekniske standard for anlegg som nyttes i oppdrettsvirksomhet (NYTEK). Revisjonen av forskriften vil ha som mål å styrke forskriftens formål, nemlig å hindre rømming av fisk fra flytende akvakulturanlegg.

Det nevnes videre at det er blitt innført nye merkebestemmelser for flytende akvakulturanlegg fra 1. februar 2008. Merkebestemmelsene skal forhindre påkjørsler av akvakulturanlegg, og dermed hindre rømming.

Myndighetene har gjennom *Nye visjon nullflukt* fastsatt en tiltaksplan med en rekke rømmingsforebyggende tiltak, og har også nedsatt en egen Rømmingskommisjon som skal undersøke rømmingstilfeller, analysere årsaksforhold, og foreslå forbedringer. Fiskeri- og kystdepartementet følger opp forslag herfra fortløpende.

3. Om forslaget

3.1 Struktur

Fiskeri- og kystdepartementet foreslår at regelverket knyttet til nasjonale laksefjorder og laksevassdrag nedfelles i en egen forskrift. Det er et alternativ å innta bestemmelsene i det allerede etablerte forskriftsverket, men dette frarådes da regimet med nasjonale laksefjorder og vassdrag lett blir "usynlig" og lite tydeliggjort.

3.2 Innhold generelt

Forskriften fastsetter særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder, som kommer i tillegg til annet regelverk som gjelder for akvakulturnæringen.

I de tilfeller der kun vassdraget har status som nasjonalt laksevassdrag, dvs. uten nasjonal laksefjord, gjelder regelverket for selve vassdraget og i områdene inntil 5 km utenfor disse.

Forslaget er utformet i tråd med Stortingets vedtak, dvs. at det blir innført ett strengere regelverk innenfor nasjonale laksefjorder og laksevassdrag. Det er også lagt vekt på at bestemmelsene i størst mulig grad skal gjenspeile de ulike konkrete delene av Stortingets vedtak.

Kort oppsummert inneholder forskriften således krav om:

- en bestemmelse om flytteplikt for akvakulturanlegg med anadrom fisk og ål innenfor særskilte nasjonale laksefjorder innen 1. mars 2011, som er identisk med Stortingets liste (selv om de fleste fjordene pt. ikke har flyttepliktig akvakulturvirksomhet),

- flytteplikt (innen 1. mars 2011) for akvakulturanlegg som ligger nærmere nasjonale laksevassdrag enn 5 km,
- forbud mot ny etablering av akvakultur av matfisk og stamfisk av anadrom laksefisk og ål,
- tilleggskoloriteter til eksisterende tillatelser for anadrom fisk må etableres minst 30 kilometer fra nasjonale laksevassdrag,
- forbud mot nyetablering av slakterier eller tilvirkningsanlegg for anadrom fisk og ål,
- regulering av notvaskerier og behandling av avløp,
- forbud mot flytting av fisk,
- strengere regulering av transport av fisk til slakteri,
- forbud mot slep av slaktemerder innenfor eller over grensene for en nasjonal laksefjord,
- aktiv kontroll av nøter, krav til ubedring og journalføring av notkontroll
- utvidet helsekontroll,
- særskilte tiltak mot lakselus.

3.3 Nærmere om forslag som går lenger enn Stortingets vedtak

Ut i fra en totalvurdering, og delvis basert på innspill fra Fiskeridirektoratet og Mattilsynet foreslår Fiskeri- og kystdepartementet enkelte tiltak og krav som går lenger enn de eksplisitte føringer som ligger i St.prp. nr. 32 (2006-2007) og Innst. S. nr. 183 (2006-2007). Nedenfor blir det redegjort for disse.

3.3.1 Notvaskerier

Forslaget inneholder bestemmelser som gir føringer for notvaskerier. St.prp. nr. 32 (2006-2007) tabell 6.2 gir ingen føringer for å regulere notvaskerier. Imidlertid er det vedtatt at det ikke skal tillates virksomheter som innebærer risiko for alvorlig forurensning som kan skade villaksen. Med henvisning til dette, foreslår derfor departementet å regulerer notvaskerier på samme måte som i PD-forskriften, dvs. å sette krav om at nøter skal transporteres i lukket beholder og at avrenningsvann fra noten skal behandles. Videre foreslås det at ved rengjøring og desinfeksjon av nøter fra akvakulturanlegg med mistanke om, eller påvist listeført sykdom, skal alt avløpsvann samles opp, filtreres og desinfiseres før utslipp. Forslaget vil bidra til økt forebygging av sykdom innenfor forskriftens virkeområde. Hjemmelen for bestemmelsene er matloven §§ 7 og 19.

3.3.2 Avstandskrav

Forskriftsforslaget § 6 sier følgende: "Akvakulturanlegg for produksjon av anadrom og marin fisk i sjø skal være lokalisert minst 5 km fra nasjonalt laksevassdrag". I tabell 6.2 i St.prp. nr. 32 (2006-2007) er dette kun et krav i forhold til marin fisk, men departementet mener det er nødvendig og naturlig at dette kravet også blir gjeldende for anadrom fisk. Forslaget vil bidra til økt forebygging av sykdom innenfor forskriftens virkeområde.

3.3.3 Forbud mot å flytte fisk

Forskriftsforslaget § 10 sier følgende: "*Det er forbudt å flytte fisk som er satt ut i akvakulturanlegg i sjø fra en lokalitet til en annen.*". Det eksisterer både vitenskapelig grunnlag og praktisk erfaring for å si at det å flytte sjøsatt fisk er en risikofaktor for smittespredning. Flytting av fisk kan også utgjøre en risiko for rømming i forbindelse med handtering. Siden det er bestemt av Stortinget at ville laksebestander i nasjonale laksefjorder og laksevassdrag skal ha et spesielt vern, bør beskyttelsesnivået knyttet til fiskesykdommer legges høyere enn ellers i landet. Departementet mener dette må gjelde selv om tiltakene går lenger enn det som generelt gjelder for omsetning utenfor de vernede områdene, og at hensynet til de ville bestandene må veie tyngre enn virksomhetenes nåværende driftsrutiner for at forskriftens formål skal kunne oppfylles.

Et slikt generelt flytteforbud av frisk fisk vil normal være i strid med EØS-avtalens bestemmelser. EU's fiskehelsesdirektiv (Rådsdirektiv 2006/88) sier at det *skal være tillatt* å flytte fisk såfremt fisken er klinisk frisk, og sykdomsstatusen i området fisken skal flyttes fra, er lik eller bedre enn sykdomsstatusen til området fisken flyttes til. Direktivet inneholder imidlertid en unntaksbestemmelse i Artikkel 2.3 som gjør det mulig å innføre et slikt flytteforbud av reelle artsbevaringshensyn.

3.4 Andre særlig bestemmelser

3.4.1 Om krav til utflytting fra enkelte nasjonale laksefjorder

Stortinget har i sitt vedtak i realiteten innført to ulike beskyttelsesnivåer i de nasjonale laksefjordene. Det generelle beskyttelsesnivået kan betraktes å gjelde alle nasjonale laksefjorder, dvs de som er angitt Vedlegg 1 til forskriften. I disse fjordene gjelder beskyttelsesregimet som fastsatt i forskriften. I tillegg har Stortinget bestemt at innen 1. mars 2011 skal produksjon av matfisk og stamfisk av anadrom fisk, samt ål, flyttes ut av 14 nærmere angitte nasjonale laksefjorder. Disse 14 nasjonale laksefjordene er opplistet i forskriftens § 5.

I 11 av disse nasjonale laksefjordene er det pt. ingen oppdrettsaktivitet som rammes av flyttepåbudet. Flyttepåbudet vil imidlertid få virkning i Trondheimsfjorden (2 konsesjoner), Altafjorden (1 konsesjon) og Tanafjorden (2 konsesjoner), der sistnevnte er de såkalte "Skjånes-anleggene".

Departementet har vurdert det som riktigst, selv om § 5 bare får virkning for 3 av de 14 nasjonale laksefjordene som er opplistet, å liste alle 14 i nevnte paragraf. Dette fordi en da lojalt har fulgt opp Stortingets vedtak i detalj, og således unngår enhver spekulasjon omkring begrunnelsen for å liste bare 3 nasjonale laksefjorder der Stortinget faktisk har fattet et vedtak som omfatter 14.

3.4.2 Om slakterier

Det foreslås at Mattilsynet gis kompetanse til å fastsette tak for maksimalt tillatt slaktevolum for eksisterende slakterier, jf. § 4 tredje ledd. Det er imidlertid ikke

konkludert på hvordan taket skal fastsettes. Dette er følgelig en problemstilling Mattilsynet må vurdere og ta stilling til etter at forskriften settes i kraft. Økning av slaktevolum tillates ikke med mindre det samtidig innføres risikoreduserende tiltak som sikrer redusert risiko for villaksen.

På side 14 i Innst. S. nr. 183 (2006-2007) uttaler Energi- og miljøkomiteen:

"Komiteen vil spesielt peke på problemstillinger knyttet til eksisterende slakterier og tilvirkningsanlegg innenfor nasjonale laksefjorder og mener at disse anleggene må gis reelle muligheter for utvikling.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at disse anleggene må gis reelle muligheter til utvikling dersom dette medfører en redusert risiko for villaksen.

Flertallet mener det fortsatt må være tillatt å flytte eksisterende slakterier og tilvirkningsanlegg innenfor nasjonale laksefjorder når dette medfører redusert risiko for villaksen." (departementets understrekninger)

I tråd med Stortingets uttalelse er det i forskriftsutkastet foreslått at flytting av slakterier som hovedregel ikke er tillatt, jf. § 4 annet ledd. Imidlertid er Stortingets uttalelser hensyntatt i forskriftsutkastet gjennom dispensasjonsadgangen i § 14. Det betyr at det kan gis dispensasjon for flytting av eksisterende slakterier eller tilvirkningsanlegg dersom flyttingen medfører redusert risiko for villaksen.

4. Økonomisk kompensasjon

I forbindelse med opprettelsen av nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag vedtok Stortinget at det skal gis en rimelig kompensasjon til virksomheter som må flytte ut av områdene som følge av stortingsvedtaket.

Det vises til St.prp. nr. 32 (2006-2007) side 47, hvor det fremgår at Stortinget vedtok i den anledning at *"Miljøverndepartementet kan gi tilsagn om å dekke inntil 6,75 mill. kroner til kompensasjon tilsvarende dokumenterte utgifter ved flytting av tre oppdrettsanlegg ut av nasjonale laksefjorder under Kap. 1427 direktoratet for naturforvaltning, ny post 36 «Kompensasjon ved flytting av oppdrettsanlegg», jf. Innst. S. nr. 240 (2004-2005). Det kan dermed gis tilsagn om å dekke dokumenterte flyttekostnader med inntil 2,25 mill. kroner pr. anlegg. De berørte oppdrettsselskapene er orientert om kompensasjonsordningen, men det er i ettertid ikke tatt initiativ i sakens anledning."*

5. Økonomiske og administrative konsekvenser - Overgangsordninger

Det innføres særskilte regler for hvordan akvakulturvirkomheten skal etableres og drives innenfor nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag. For den delen av næringen som ligger innenfor forskriftens virkeområde vil tiltakene kunne medføre økonomiske belastninger. Forskriftsforslaget er imidlertid i all hovedsak i tråd med Stortingets vedtak og således bør konsekvensene av tiltakene være godt kjent i næringen.

Forbudet i § 10 mot flytting av fisk vil kunne vanskeliggjøre videreføring av enkelte virksomheters driftsrutiner innenfor de vernede fjordene dersom de har en produksjonssyklus som innbefatter flytting av fisk. Departementet mener imidlertid at hensynet til villaksen må veie tyngre enn virksomhetenes nåværende driftsrutiner. En umiddelbar ikrafttredelse vil imidlertid medføre store ulemper for oppdrettere som er midt i en produksjonssyklus der de kanskje har basert seg på flyttinger som en del av driftsopplegget. Disse oppdrettere bør derfor få noe tid på seg til å tilpasse sitt driftsopplegg til de nye bestemmelsene. Departementet foreslår derfor at det gis 6 måneders overgangsordning før dette forbudet trer i kraft.

Bestemmelser om regulering av transport av nøter til notvaskerier og driftskrav til notvaskerier vil trolig bare i liten grad får negativ effekt for notvaskeriene. Det skal også bemerkes at oppdrettsanlegg kan stå fritt til å levere til andre notvaskerier. Tilsvarende krav ble innført på Vestlandet gjennom PD-forskriften uten tilsvarende overgangsordning. Departementet har ikke mottatt reaksjoner på at bestemmelsen medførte problemer på Vestlandet, og vi antar at dette også vil bli situasjonen innenfor nasjonale laksefjorder. Departementet foreslår derfor at dette forbudet trer i kraft straks.

På den administrative siden vil både Fiskeridirektoratet og Mattilsynet få økte kontrolloppgaver ved at virksomheter innenfor nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag må følges særskilt opp i forhold til de føringer som fremkommer i St.prp. nr. 32 (2006-2007) tabell 6.2. Det forutsettes at Fiskeridirektoratet og Mattilsynet dekker kostnadene innenfor tildelte rammer.

6. Høringsfrist

Fiskeri- og kystdepartementet imøteser høringsinstansenes uttalelse til forslaget innen 13. februar 2009.

Med hilsen

Magnor Nerheim
ekspedisjonssjef

Yngve Torgersen
avdelingsdirektør

Vedlegg 1

Adresseliste

Finansdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Olje- og energidepartementet
Sametinget

Fiskeridirektoratet
Mattilsynet
Direktoratet for naturforvaltning
Statens forurensningstilsyn
Kystverket
Økokrim
Norges vassdrags og energidirektorat

Fylkesmennene
Fylkeskommunene
Kommunenes sentralforbund
Landsorganisasjonen

Fiskeri og havbruksnæringens landsforening
Norske sjømatbedrifters landsforbund

Havforskingsinstituttet
Veterinærinstituttet
Norsk institutt for naturforskning

Norske lakseelver
Norges jeger og fiskerforbund
WWF
Bellona
Norges naturvernforbund
Natur og ungdom